

ASPECTE REFERITOARE LA PREZENȚA REFUGIAȚILOR POLONEZI ÎN JUDEȚUL PUTNA ÎN 1939

Ramona Miron

Chiar în etapa inițială a conflagrației mondiale, politica României s-a remarcat prin atitudinea adoptată față de Polonia. După 1 și 17 septembrie 1939, în urma acțiunilor agresive ale Reichului nazist și respectiv ale URSS împotriva Poloniei, România, în ciuda protestelor vehemente ale părților interesate, a intervenit pentru a asigura libera trecere prin Strâmtoarele Mării Negre a vaselor încărcate cu material de război destinat victimelor agresiunii. România a îngăduit tranzitul de material de război pe teritoriul său, precum și evacuarea unei părți a tezaurului polonez prin Constanța și păstrarea altelea la București care a fost restituită în 1947. S-au deschis granițele pentru refugiații polonezi civili și militari, pentru autoritățile guvernamentale și militare evacuate din Varșovia, pe teritoriul țării noastre găsim și adăpost aproximativ 100.000 refugiați polonezi.¹

Pentru o scurtă perioadă de timp, documentele de arhivă relatează despre prezența acestora și pe teritoriul județului Putna.

Încă de la 18 septembrie 1939, Marele Stat Major dispunea Prefecturii Județului Putna că *„avioanele militare poloneze ce eventual ar ateriza în județul Dvs. să fie îndrumate către Școala de aviație Buzău, unde autoritățile militare locale au primit dispoziții în acest*

¹ I. Scurtu, Gh. Buzatu, **Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)**, Editura Paideia, București, 1999, p. 368.
<http://www.dme.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

sens"².

În conformitate cu dispozițiile date de ministrul Marinescu, referitoare la mașinile cu refugiați polonezi militari și civili, care nu trebuiau să treacă mai jos de Focșani (spre București), Legiunea de Jandarmi Putna raporta Prefecturii situația refugiaților polonezi de pe raza județului Putna la data de 20 septembrie 1939.

Din 19 septembrie 1939, orele 4 și până la 20 septembrie, orele 10, județul Putna a fost invadat de refugiați polonezi:

La reședința Legiunii de Jandarmi Putna au sosit 216 mașini cu 1.468 ofițeri, subofițeri, trupe și persoane civile, care au fost trimiși pentru cantonament în comunele Jariștea, Odobești, Bolotești și Găgești.

În gara Focșani (rampa militară) au sosit cu un tren 600 persoane (ofițeri, subofițeri și trupa dezarmată), care au fost cantonate provizoriu în comunele din jurul orașului Focșani.

În gara Odobești a sosit un tren cu 30 ofițeri și 270 trupa polonă. Acești refugiați au fost găzduiți în Odobești.

În gara Adjud au ajuns 100 ofițeri, 797 trupe de aviație și 750 soldați, care au fost transportați cu trenul în gara Panciu, urmând a fi cantonați în Panciu, Crucea de Jos și Crucea de Sus.

Refugiaților polonezi civili și militari care au sosit la reședința Legiunii de Jandarmi în noaptea de 19 - 20 septembrie 1939, orele 21,00 - 8,00, în număr de 496 persoane, li s-au dat ceai și pâine, iar pentru cei cantonați în Focșani, Odobești, Jariștea, Bolotești, Găgești și gara Adjud primăriile le-au procurat hrana necesară.

Colonelul Negutz, comandant de regiune, a fost însărcinat cu distribuirea sumelor necesare pentru întreținerea militarilor poloni din județul Putna. S-au alocat câte 1.000 lei acout pentru fiecare ofițer, iar pentru hrana zilnică s-au repartizat câte 20 lei pentru fiecare ofițer și 13 lei pentru fiecare soldat.

Legiunea de Jandarmi Putna s-a preocupat și de stabilirea

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr.130/1939, f.1

identității fiecărui individ polon din cantonament, iar pentru ca nici o mașină să nu mai treacă mai jos de Focșani, au fost înființate posturi fixe și baraje de poliție.³

Astfel, au fost înființate șapte posturi fixe în următoarele zone:

- la monumentul „Victoria”, pe șoseaua națională Focșani-

Mărășești

- la barierele Focșani și Mărășești - Troiță

- la podul Milcov, la sud de Focșani

- în gara Adjud, unde căpitanul Dăscălescu împreună cu 30 de jandarmi ai Legiunii de Voluntari au fost detașați pentru menținerea ordinii și supravegherea indivizilor polonezi sosiți în această zonă.

- la bariera Odobești (șoseaua Focșani - Odobești)

- la bariera Vrancea (șoseaua Focșani - Vidra)

- la ieșirea din Focșani.

De asemenea, au fost ridicate și două baraje de poliție, unul la sud de Focșani (Valea Milcovului) și altul pe șoseaua Focșani - Vidra.

Pentru ca nici un refugiat polonez să nu părăsească zonele de cantonament, mașinile acestora au fost parcate în curtea primăriilor localităților unde au fost cantonați.

Până la 20 septembrie 1939, orele 10, au sosit în județul Putna 216 mașini cu 4.415 refugiați poloni civili și militari.⁴

Inspectoratul Regional de Poliție Galați informa Poliția Focșani, printr-o Notă telefonică, despre dispozițiile date de ministrul general Gheorghe Marinescu referitoare la refugiații polonezi: *„Pe linia care leagă județele Covurlui-Tecuci-Putna și până-n munți se vor lua măsuri polițienești pentru a împiedica refugiații polonezi să treacă în sudul țării. Mașinile civile poloneze vor primi un nou număr de ordine, vor fi oprite și duse la Focșani, formându-se un parc auto. Prefecții de județe se vor îngriji de dormitul și masa refugiaților și toate sumele cheltuite în acest scop vor fi rambursate de ministrul general Gheorghe Marinescu.*

³ *Ibidem*, f.9

⁴ *Ibidem*, f.9 verso

Se vor lua măsuri stricte pentru a împiedica accesul refugiaților polonezi către Ardeal.”⁵

La 17 septembrie 1939, Marele Stat-Major român emitea instrucțiuni clare în eventualitatea refugierii polonezilor în țara noastră. Cât privește județul Putna, a fost organizată o zonă de internare a refugiaților la Focșani, cu postul de comandă la Focșani, în localul Diviziei a 6-a. Această zonă cuprindea localitățile limitate de Câmpuri-Mărăști – Panciu – Odobești - Nereju, inclusiv, cu șase puncte de comandă, ca subzone la zona Focșani⁶.

Conform instrucțiunilor, ofițerii trebuiau cantonați în localitățile cele mai bune, iar subofițerii și trupele în zonele de la periferie. De asemenea, trebuia ales un comandant polonez de garnizoană, care era însărcinat cu ținerea evidenței refugiaților militari din fiecare localitate.⁷

Cât privește tratamentul care trebuia aplicat refugiaților polonezi pătrunși pe teritoriul țării noastre, la 27 septembrie 1939, Cabinetul Rezidențial Regal din Ținutul Dunărea de Jos înainta Prefecturii Județului Putna o Adresă cu indicațiile de rigoare. Potrivit acestora, refugiații erau împărțiți în trei categorii:

a) Guvernul polonez împreună cu anturajul său, categorie care cădea în grija guvernului român, care trebuia să asigure paza acestora pentru a nu fi victima vreunei agresiuni sau a unui atentat.

b) Refugiații militari de care se îngrijea Ministerul Apărării.

c) Refugiații civili erau liberi să se stabilească în orice parte a țării, în afară de Bucovina, Basarabia, București și Ardeal. La plecarea acestora din localitate, autoritățile române aveau obligația să le elibereze certificate care să ateste că sunt refugiați. Pentru refugiații fără mijloace de existență, îngrijirea lor cădea în grija statului român.⁸

În luna septembrie 1939, numeroși refugiați polonezi au tranzitat

⁵ *Ibidem*, f.10

⁶ *Ibidem*, f.45

⁷ *Ibidem*, f.39

⁸ *Ibidem*, f.72

teritoriul județului Putna, fie cu trenul, fie cu automobilul personal.

La 19 septembrie 1939, controlorul Golescu nota: *„În stația Putna Seacă este un tren cu refugiați polonezi, majoritatea copii. Rugăm luați măsuri de alimentare a lor, că sunt nemâncați de două zile. În acest tren de 43 de vagoane sunt și civili și militari cu destinația Focșani. Se așteaptă noi dispoziții.”*⁹

În 21 septembrie 1939, comandantul Gheorghe Lupan raporta Prefecturii Județului Putna: *„Avem sosiți în stația Focșani de la ora 15,37, circa 1100 refugiați civili, care conform dispozițiilor date urmează să rămână la dispoziția Prefecturii. Întrucât reținerea acestui tren în gara Focșani împiedică circulația trenurilor și efectuarea îmbarcărilor trenurilor militare, se cer măsuri pentru debarcarea refugiaților.”*¹⁰

În 22 septembrie 1939, orele 20,05 a sosit în gara Focșani trenul nr.3572, cu 51 vagoane, plin cu refugiați polonezi, care a staționat 7 ore. Tot în gara Focșani sosise la ora 18,23 trenul special nr.5552 cu refugiați polonezi, care staționase în stația Mărășești 21 ore așteptând ordinul de primire în Focșani. În stația Mărășești mai existau la această dată încă două trenuri de refugiați polonezi, care așteptau noi dispoziții de primire în Focșani: trenul nr.5.562 care sosise la ora 20,25, cu 39 vagoane, care transporta 150 ofițeri și 1.100 soldați polonezi și trenul nr.5566, cu 18 vagoane, încărcat cu ofițeri, soții de ofițeri, 8 copii, 36 femei din serviciul armatei și 1.000 soldați, sosit la 14,56.

Se impunea luarea unor măsuri urgente, deoarece *„staționarea acestor trenuri timp îndelungat produce neajunsuri în circulație.”*¹¹

Prin Adresa nr.1179/22 septembrie 1939, Prefecturii Județului Putna i se cerea de către șeful gării Focșani, Simionescu, luarea unor *„măsuri pentru ordine în gara Focșani, unde din cauza refugiaților polonezi, care inundă bordurile gării, siguranța circulației trenurilor*

⁹ Ibidem, f.2

¹⁰ Ibidem, f.12

¹¹ Ibidem, f.16

este periclitată."¹²

La 26 septembrie 1939, ministrul de interne E.Negulescu înainta o telegramă Prefecturii Județului Putna, prin care se aducea la cunoștință că „*unii dintre refugiații polonezi aflați în țara noastră manifestă proteste și agitații contra membrilor guvernului polon, circulând chiar ideea unor agresiuni asupra acestor persoane. Asemenea fapte sunt intolerabile. Să se ia măsuri în acest sens, pentru că toți refugiații care se dedau la astfel de fapte vor fi obligați să părăsească țara*”.¹³

În consecință, Ordinul nr.65498/1939 dat de ministrul de Interne stabilea că „*toți militarii polonezi, ofițerii sau soldații găsiți răzleți și fără rosturi să fie imediat adunați și predați Garnizoanei*.”¹⁴

La 20 septembrie 1939, Legiunea de Jandarmi Putna raporta Prefecturii Județului Putna, că la sediul acesteia cu începere de la orele 16,00 au sosit 85 mașini militare din care: 30 autocamioane, 2 autopompe, o mașină aparținând Crucii Roșii, 2 autobuze dormitoare și 50 autoturisme. Cu un autoturism a sosit generalul Sikorsky, care a fost încartiruit la familia Boiu din Focșani, str.I.C.Brătianu. Tot cu un autoturism a sosit și colonelul Plimon, atașatul român la Ambasada din Varșovia, care a fost încartiruit la familia Mihăilescu, str.Ghergheasa, Focșani.

Cu două autobuze ale aviației din Buzău au sosit 36 de ofițeri și subofițeri aviatori poloni, care au fost găzduiți la Școala Normală, unde li s-a dat de mâncare și de dormit. Cu alte mașini au sosit în Focșani 27 ofițeri și subofițeri răniți, care au fost internați la Spitalul Militar pentru îngrijiri medicale.

Tot în aceeași zi, Legiunea de Jandarmi Putna era anunțată telefonic de către prefectul din Storojineț, că la ora 22,00 va pleca din gara acestei localități un tren cu ofițeri și soldați poloni, având destinația Focșani. Aceeași destinație o avea și trenul compus din 68 vagoane care

¹² *Ibidem*, f.17

¹³ *Ibidem*, f.18

¹⁴ *Ibidem*, f.23

pleca din Cernăuți, transportând militari polonezi.¹⁵

Referitor la refugiații care posedau mijloace de transport personale și care doreau să părăsească România, ministrul de Interne Gabriel Marinescu adresa Prefecturii Județului Putna Telegrama nr.26973/25 septembrie 1939, prin care informa că s-a aprobat plecarea acestora din țara noastră și *„în acest scop li se vor elibera vize pentru plecare, fără drept de ședere în țară, urmând ca posesorii acestor vize să se prezinte în maxim 15 zile la punctele de frontieră din România, fără a li se percepe nici o taxă.”*¹⁶

Conform Telegramei nr.11646/20 septembrie 1939 adresată de către prefectul județului Putna Al.Cristescu, colonelului Negutz, delegatul Marelui Stat Major pentru refugiații poloni, transporturile cu militari polonezi trebuiau dirijate prin gara Focșani către Babadag (județul Tulcea). În gara Focșani se făcea trierea refugiaților polonezi, drumul spre Babadag fiind urmat doar de refugiații militari împreună cu familiile acestora.

De asemenea, autoritățile locale aveau obligația de a le asigura militarilor poloni necesarul de hrană rece pentru două zile.¹⁷

Ministerul de Interne a emis la 20 septembrie 1939 Ordonanța cu nr.1, care prevedea la articolul 1 că era interzisă cumpărarea de la persoanele refugiate din Polonia a armelor de tot felul, a automobilelor, motocicletelor și a altor articole de tracțiune motrică, mecanică și animală, efecte de valoare, devize, metale prețioase, etc.¹⁸ Prin această Ordonanță dată de statul român s-a dorit protejarea refugiaților polonezi, deoarece mulți dintre aceștia aveau o situație financiară precară și erau nevoiți să-și vândă bunurile pe sume derizorii. Astfel, au fost înființate birouri de validare pe lângă prefecturile de județ, prin intermediul cărora populația autohtonă putea cumpăra bunuri provenite de la persoanele

¹⁵ *Ibidem*, f.32

¹⁶ *Ibidem*, f.20

¹⁷ *Ibidem*, f.54

¹⁸ *Ibidem*, f.89

refugiate din Polonia.

Cât privește schimbarea banilor polonezi, Ministerul Finanțelor a hotărât că față de numeroasele cereri ale refugiaților de a le schimba zloții pe care-i posedă, se va cumpăra prin Banca Națională, numai de la refugiați și nu de la alte persoane, zloți până la maximum 300 de persoană, la un curs de 20 lei/zlot.¹⁹

Chiar dacă autoritățile române au emis o serie de legi menite să înfrâneze efectul de speculă, acestea nu au avut efectul scontat, la Prefectura Județului Putna fiind înaintate numeroase plângeri ale refugiaților polonezi.

În 21 septembrie 1939, o astfel de plângere venea din partea Cercului de Recrutare a Refugiaților referitoare la specula practică de comercianții putneni.²⁰

Alte reclamații veneau din partea polonezilor proprietari de automobile, care erau revoltați *„contra proprietarilor de garaje și ateliere de reparații, care lipsiți de cinste profesională pretind prețuri spoliatorii pentru executarea reparațiilor sau la vânzarea de cauciucuri și accesorii”*. Într-o Telegramă din 23 septembrie 1939 adresată Prefecturii Județului Putna, Ministerul de Interne atrăgea atenția că *„orice reclamație constatată dispune închiderea definitivă a garajului sau atelierului”*.²¹

Referitor la prezența refugiaților polonezi în județul Putna la sfârșitul lunii septembrie 1939, Prefectura întocmea o statistică pe care a înaintat-o Ministerului de Interne:

¹⁹ *Ibidem*, f.4

²⁰ *Ibidem*, f.11

²¹ *Ibidem*, f.60

Comuna	Bărbați	Femei	Copii	Militari	Observații
Focșani	115	58	42	126 – în trecere pentru triere și schimbat zloți	
Panciu	111	15	15		
Străoane de Jos	44	-	-		
Străoane de Sus	40	-	-		
Diocheți	89	-	-		
Neicu	41	-	-		
TOTAL	440	73	57		

Până la 25 septembrie 1939, autoritățile putnene²² au cheltuit pentru hrana și încartiruirea refugiaților polonezi 50.000 lei.²³

Ministerul de Interne hotărâse ca începând din 23 septembrie 1939 să funcționeze pe lângă toate prefecturile de județ din țară, inclusiv la Prefectura Poliției București, un Birou de vânzare pentru bijuterii, automobile sau alte lucruri de valoare aparținând refugiaților poloni, care va valida și viza buna învoire între părți.

Pentru ca vânzările efectuate prin intermediul acestor birouri să nu capete un caracter spoliator, se impunea și prezența unui expert cu drept de veto. Din componența comisiilor însărcinate cu validarea vânzărilor mai făceau parte și delegați ai ambasadei sau consulatelor polone, precum și ai comitetelor de ajutorare. Pentru toate bunurile vândute se țineau registre de evidență.²⁴

La 23 septembrie 1939, o asemenea Comisie s-a constituit și în județul Putna, alcătuită din următorii membri:

N.G.Macarie – delegat al Prefecturii Județului Putna, în calitate de președinte

²² *Ibidem*, f.87

²³ *Ibidem*, f.464

²⁴ *Ibidem*, dosar nr.131/1939, f.1

Theodor Neagu – delegat din partea Poliției Focșani

I.Fințescu – reprezentant al Serviciului Tehnic al Județului Putna,
în calitate de specialist pentru mașini

Al.Crângu – bijutier

I.D.Ionescu – secretar al comisiei.²⁵

Conform Adresei nr.2592/26 septembrie 1939 înaintată de Ministerul de Finanțe, Prefecturii Județului Putna, se aducea la cunoștință modul în care vor fi achitate taxele vamale pentru obiectele achiziționate. Cum pentru aceste articole nu s-au achitat taxele vamale la introducerea lor în țară, urma ca acestea să fie plătite de noii proprietari. În trei zile de la încheierea tranzacțiilor, cumpărătorii aveau obligația să se prezinte la Biroul Vamal Bacău pentru achitarea taxelor către Stat. În caz contrar, conform Legii Vămilelor erau considerate bunuri de contrabandă.²⁶

În 2 octombrie 1939 a luat ființă în Focșani, Comitetul Refugiaților Polonezi, situat în str.Cuza-Vodă, nr.68.

Președinte al Comitetului era dr.Zapala Antonie, primul vicepreședinte – dr.Abdauski Adam, al doilea vicepreședinte – Kazubek Stanislaw și secretară Rossmanith Ștefania.

Tot din Comitetul Refugiaților Polonezi mai făceau parte: Rogowski, Karasesc Wiktor, Schlezen Kazimierz, Topczewski Zygmunt, Swiechowski Jan. Comitetul era divizat în mai multe departamente, la nivelul fiecăruia fiind înființate comisii reprezentate de cetățeni poloni:

Comisia medicală condusă de dr.Abdauski Adam

Comisia pentru locuințe – Swiechowski Jan

Comisia pentru aprovizionare – Topczewski Zygmunt

Comisia financiară – Rogowski Antoni

Comisia de evidență – Kazubek Stanislaw

Comisia de corespondență – Schleyen Kazimierz

²⁵ *Ibidem*, f.3

²⁶ *Ibidem*, f.130

Comisia de înzestrare – Kuczynska.²⁷

Activitatea acestei organizații consta în: întocmirea registrelor de evidență a refugiaților din Focșani, organizarea și conducerea cantinei unde se servea mâncare cu specific polonez, acordarea asistenței medicale prin intermediul doctorilor poloni refugiați în Focșani, ținerea unor cursuri zilnice pentru predarea limbilor română, franceză, germană și engleză sau medierea raporturilor dintre refugiați și populația locală, precum și menținerea unui moral ridicat refugiaților poloni.²⁸

La 5 octombrie 1939, Comisia pentru locuințe din cadrul Comitetului Refugiaților înainta o adresă Prefecturii Județului Putna, prin care se solicita o nouă dispoziție menită să fixeze prețul locuințelor destinate refugiaților poloni din oraș, deoarece costurile percepute acestora erau prea mari în raport cu posibilitățile lor de plată, „mulți dintre ei fiind lipsiți de mijloace financiare.”²⁹

Prin intermediul Biroului de validare înființat pe lângă Prefectura județului Putna, pentru vânzarea bunurilor aparținând persoanelor refugiate din Polonia, până la 3 octombrie 1939, 35 localnici au cumpărat 22 autoturisme și 15 camioane și camionete.

Tablou cu autoturismele vândute, cuprinzând tranzacțiile încheiate până la 29 septembrie 1939:

Mijloc de transport	Marcă	Preț/lei
Autoturism	Mercedes-Benz	15.000
Autoturism	Chevrolet	10.000
Autoturism	Polski Fiat	33.000
Autoturism	Chevrolet	70.000
Autoturism	Adler	22.000
Autoturism	Olimpia Opel	30.000
Autocamionetă	Chevrolet	10.000

²⁷ *Ibidem*, dosar nr.130/1939, f.114

²⁸ *Ibidem*, dosar nr.130/1939, f.76

²⁹ *Ibidem*, dosar nr.130/1939, f.166

Aspecte referitoare la prezența refugiaților polonezi în județul Putna în 1939

Autocamionetă	Chevrolet	54.000
Autoturism	Austin	43.000
Autobuz pasageri		50.000
Autoturism	Chevrolet	57.000
Autoturism	Skoda	1.500
Camion	Chevrolet	23.000
Camion	-	52.000
Motocicletă	FN model Sahara	2.500
Bicicletă	Minerva	1.250
Autoturism	Fiat	25.000
Autoturism	Chevrolet	40.000
Camionetă	Chevrolet	40.000
Autoturism	Chevrolet	20.000
Motocicletă cu ataș	-	7.000
Motocicletă	D.K.W.Z.	4.000
Camionetă	Chevrolet	50.000
Camionetă	Bedford	16.000
Mașină	Hansa	40.000
Motocicletă	-	7.000
Camionetă	Chevrolet	35.000
Autoturism	-	10.000
Autocamionetă	Chevrolet	40.000
Limuzină	-	10.000
Bicicletă uzată	-	800
Bicicletă uzată	-	950
Motocicletă	-	8000
Mașină deschisă	-	30.000
Mașină	Chevrolet	45.000
Autoturism	Fiat	11.000
Autoturism tip sprot	Citroen	10.000
Autoturism uzat	Fiat	20.000
Autoturism uzat	Adler	10.000

1 ladă cu lămpi de radio, 5 camere auto, 2 faruri, 2 telefoane automate în valoare totală de 9.500 lei.³⁰

Tablou cu vânzările validate până la 12 octombrie 1939, dată după care comisia și-a încetat operațiunile:

Mijloc de transport	Marcă	Preț/lei
Bicicletă	Imperator	1000
Camionetă	Okland	12.000
Motor	Sokol	5.000
Motocicletă uzată	Sokol	4.000
Autoturism	Polski Fiat	12.000

- mașină de scris „F.K.” = 2.500 lei³¹

După 12 octombrie 1939, conform Ordinului Ministerului Ordinii Publice nr.160/1939, în județul Putna au fost sistate operațiunile de vânzare a vehiculelor poloneze, tranzacțiile realizându-se numai prin intermediul Comisiei din București, de pe lângă Prefectura Capitalei.³²

Un alt Ordin cu nr.2376/1939 din 24 octombrie emis de Prefectura Județului Putna, prevedea că *„toate mașinile poloneze fie particulare, fie rechiziționate să fie parcate în curtea acestei Prefecturi”*. De asemenea, s-au impus măsuri pentru protejarea lor, fiind necesare adăpostirea și paza acestora, iar accesul la autoturisme, chiar și al proprietarilor, nu se putea face decât în prezența organelor de pază.³³

Printre mașinile care au aparținut persoanelor refugiate din Polonia, care au fost parcate în curtea Prefecturii Județului Putna au fost: două autoturisme Fiat, unul Chevrolet, două mașini Fiat Polski, două Renault, un autoturism Mercedes Benz, unul Dodge, un Buyk și

³⁰ *Ibidem*, f.9

³¹ *Ibidem*, f.140

³² *Ibidem*, f.161

³³ *Ibidem*, f.145

două autoturisme D.K.W.³⁴ Printre autovehiculele poloneze parcate în fața Palatului Administrativ: o camionetă de 3 t, marca Fiat Polska, un autoturism Citroën și o motocicletă cu ataș de tip militar.³⁵

În urma inspecției efectuate de inspectorul administrativ G.Ștefănescu la 28 februarie 1940, s-a constatat că la acea dată în curtea Prefecturii Județului Putna mai erau parcate următoarele autovehicule care au aparținut refugiaților: 1 autobuz Chevrolet, 1 autoturism Renault, care a aparținut Ministerului de Război polon și câteva mașini părăsite, tot de aceeași proveniență: 1 camionetă Polski Fiat, 1 autoturism Citroën, 1 motocicletă cu ataș, 1 bicicletă și 3 cauciucuri.³⁶

Conform situației întocmite de Prefectura Județului Putna și înaintată Ministerului de Interne, la 2 octombrie 1939 numărul refugiaților polonezi se ridica la 442.³⁷

Comuna	Bărbați	Femei	Copii
Focșani	114	25	6
Panciu	83	5	10
Diocheți	87	-	-
Străoane de Sus	30	-	-
Străoane de Jos	40	-	-
Neicu	42	30	16
TOTAL	396	30	16

După 2 octombrie 1939, 26 refugiați polonezi au părăsit județul Putna, aceștia orientându-se către alte localități din România.

Dintre refugiații găzduiți în comuna Străoane de Sus, patru au plecat la Orșova și trei la Giurgiu, iar din Străoane de Jos au plecat 10 polonezi, din care opt la Orșova și doi la Constanța. Tot spre Constanța

³⁴ *Ibidem*, f.146

³⁵ *Ibidem*, f.147

³⁶ *Ibidem*, dosar nr.132/1939, f.32

³⁷ *Ibidem*, dosar nr.130/1939, f.156

s-au îndreptat și doi refugiați care au fost găzduiți în comuna Neicu, iar din Panciu au plecat spre Orșova șapte polonezi.³⁸

La 10 octombrie 1939, situația persoanelor venite din Polonia și stabilite în județul Putna se prezenta astfel:

Comuna	Bărbați	Femei	Copii
Focșani	152	25	6
Panciu	76	5	10
Neicu	40	-	-
Diocheți	93	-	-
Străoane de Jos	9	-	-
TOTAL	370	30	16

TOTAL GENERAL= 416³⁹

La 7 octombrie 1939, Prefectura Județului Putna primea din partea Comisariatului General al Guvernului pentru Evidența și Asistența Refugiaților Polonezi noile Instrucțiuni date de Ministerul Ordinei Publice referitoare la refugiații polonezi civili din țara noastră: „În termen de două, trei zile, toți refugiații civili aflați în țara noastră, în Moldova și Dobrogea, să fie evacuați și dirijați către Muntenia și Oltenia. Pentru grupuri mici de 15 - 20 persoane transportul se face imediat. Pentru grupuri mai mari sunt necesare trenuri speciale. Transportul se face pe baza foilor de drum eliberate de Prefectura județului Putna. Se transportă și bagajele refugiaților, li se asigură hrana rece. 442 refugiați aflați în Focșani vor lua destinația Turnu Măgurele. Gruparea pe categorii a refugiaților se va face ținându-se seama de legăturile de familie și pe cât posibil de cererile lor.”⁴⁰

Cum pe raza județului Putna nu existau tabere militare destinate soldaților poloni, la 14 octombrie 1939 Prefectura Județului Putna

³⁸ Ibidem, f.143

³⁹ Ibidem, f.119

⁴⁰ Ibidem, f.193 - 193 verso

solicita Comandamentului Regimentului XI Artilerie Focșani, trimiterea într-un lagăr de concentrare a următorilor refugiați: Antosiewicz Sigmund, Migdal Geslaw, Czerw Vuadysvaw, Redzikovski Alexandru, Paternoga Sigmund, Kufel Francisek, Meinka Alfons, Pasycwicz Micislav, care „cu ocazia trierii nu au putut face dovada că au fost scutiți de mobilizare în armata polonă, venind îmbrăcați în cîvil și numai cu actele civile”.⁴¹

La 17 octombrie 1939, Prefectura Județului Putna era înștiințată de către Comisariatul General pentru Evidența și Asistența Refugiaților Polonezi că „Ministerul Ordinei Publice a încuviințat cererea prin care Excelența Sa Monseniorul Cortesi, Nunțiu Apostolic pentru Polonia, împreună cu Excelența Sa Monseniorul Andrea Cassulo, Nunțiu Apostolic în România, cu suita lor, sunt autorizați a vizita lagărele de refugiați poloni militari și civili aflați în România”.⁴²

La sfârșitul lunii octombrie 1939, în județul Putna existau 415 persoane refugiate din Polonia, din care 30 erau copii⁴³, 36 femei⁴⁴ și 349 bărbați⁴⁵.

Drepturile bănești acordate de statul român refugiaților polonezi găzduiți de țara noastră erau diferențiate pe categorii de vîrstă: 100 lei pentru fiecare adult și 50 lei de copil. În aceste sume erau incluse hrana și plata locuinței, a căror valoare nu trebuia să depășească cota de 20% din sumele alocate pentru fiecare zi. De asemenea, familiile ofițerilor și funcționarilor civili care i-au însoțit pe ofițeri aveau aceleași drepturi bănești ca și refugiații civili.⁴⁶

În cursul lunii octombrie, Comisariatul General pentru Evidența și Asistența Refugiaților Polonezi a sesizat în numeroase rînduri

⁴¹ *Ibidem*, f.196

⁴² *Ibidem*, f.207

⁴³ *Ibidem*, f.216

⁴⁴ *Ibidem*, f.217

⁴⁵ *Ibidem*, f.218

⁴⁶ *Ibidem*, f.205

Prefectura Județului Putna în legătură cu dezertarea unor ofițeri polonezi din diferite tabere militare din România.

Astfel, conform Raportului întocmit la 28 octombrie 1939 de Comisariatul Refugiaților Polonezi, din garnizoana de la Călimănești erau dispăruți 77 ofițeri.⁴⁷

La 31 octombrie 1939, o situație similară era reclamată de aceeași organizație prin Adresa nr.495: *„trei refugiați polonezi în curs de transport de la Bacău spre lagărul de internare Urziceni au sărit din tren în stația Buzău: plutonier Slifică Cazimir, plutonier Vala Gustav și caporal Richde Felix. În aceeași situație se găsesc alți șapte preținși civili, care au debarcat în stația Râmnicu-Sărat: Maler Wacław, Bursziji Kazimierz, Lanovescki Witoled, Brazina Stanislaw, Bielkwicz Bogdan, Kowalski Iulian, Zoloszynski Karol.”*⁴⁸

La 9 noiembrie 1939, Comisariatul General pentru Evidența și Asistența Refugiaților Polonezi înainta Prefecturii Județului Putna listele primite de la Ministerul Apărării Naționale cu ofițeri poloni care au părăsit lagărele de internare în care au fost cantonați. Astfel, din lagărul de la Corabia au dispărut 16 ofițeri poloni, de la Drăgășani au plecat 74 ofițeri, din tabăra militară de la Govora au fugit 30 ofițeri, iar de la Băile Herculane lipseau 5 ofițeri polonezi.⁴⁹

Din centrul de cantonare de la Manasia, județul Ilfov, au dezertat 71 ofițeri poloni, iar din lagărul de la Urziceni au fost dați dispăruți alți 36 ofițeri refugiați din Polonia.⁵⁰

Comisariatul General pentru Evidența și Asistența Refugiaților Polonezi a dat dispoziții pentru punerea sub urmărire generală a dezertorilor polonezi.

În urma cercetărilor efectuate de autoritățile locale pe raza județului Putna nu a fost găsit nici un militar polon care să fi părăsit

⁴⁷ *Ibidem*, f.251

⁴⁸ *Ibidem*, f.262

⁴⁹ *Ibidem*, f.282

⁵⁰ *Ibidem*, f.346

lagărele de concentrare din localitățile menționate anterior.

Conformându-se Ordinului nr.29545 emis în 10 noiembrie 1939 de Excelența Sa Rezidentul Regal al Ținutului „*Dunărea de Jos*” Galați, Prefectura Județului Putna înainta cinci zile mai târziu Raportul nr.11607, în care era prezentată starea de spirit a populației putnene, situația economică și starea socială a locuitorilor.⁵¹ La această dată, în județul Putna existau 412 refugiați civili cantonați în Focșani, Panciu, Diocheți, Odobești, Străoane de Jos și Neicu, care „*prin prezența și modul lor de comportare (furturi, scandaluri, etc.) aduc mari nemulțumiri populației, care este indignată de purtarea acestora înfățișând un exemplu urât de viață morală în mijlocul populației noastre. La aceasta se mai adaugă și faptul că acești polonezi prin situația lor constituie un pericol pentru armată, care este foarte numeroasă. Se cere evacuarea acestor polonezi în altă regiune unde se găsesc trupe.*”⁵²

Într-o telegramă din 20 noiembrie 1939 înaintată de prefectul de Putna, lt.col. Emil Rădulescu, către Ministerul Ordinii Publice, se menționa că „*în județ sunt 137 refugiați polonezi care doresc să părăsească țara*”⁵³. Conform tablourilor nominale întocmite de Pretura Plasei Mărășești, refugiații polonezi care au depus cereri pentru emigrare erau domiciliați în Diocheți (31), Neicu (19), Străoane de Jos (5), Panciu (46)⁵⁴ și Focșani (36).⁵⁵

La jumătatea lunii noiembrie 1939 numărul polonezilor refugiați pe teritoriul județului Putna se ridica la 412, din care 346 erau bărbați, 36 femei și 30 copii⁵⁶.

Delegat la Ministerul Ordinii Publice București, Pavel Cristache,

⁵¹ *Ibidem*, dosar nr.128/1939, f.21

⁵² *Ibidem*, f.23

⁵³ *Ibidem*, f.64

⁵⁴ *Ibidem*, f.65

⁵⁵ *Ibidem*, f.71

⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr.130/1939, f.334

subșef de birou la Prefectura Județului Putna, a fost însărcinat cu ridicarea drepturilor bănești acordate polonezilor de statul român pentru luna noiembrie, sumă care totaliza 595.000 lei. Pentru prima decadă a acestei luni au fost alocați 200.000 lei pentru hrana și cazarea refugiaților, iar pentru intervalul 16 – 30 noiembrie 1939 au fost cheltuiți 396.500 lei în același scop.⁵⁷

La 25 noiembrie 1939, Prefectura Județului Putna informa Poliția Orașului Focșani că *„în conformitate cu Adresa nr.1205/1939 a Comisariatului General pentru Evidența și Asistența Refugiaților Poloni, preoții catolici poloni pot vizita localitățile unde sunt cazați refugiații polonezi civili, fără să fie însoțiți de delegați ai Crucii Roșii.”*⁵⁸

La începutul lunii decembrie 1939, numărul refugiaților din județul Putna era de 404 (343 bărbați, 35 femei, 26 copii).⁵⁹

Dintr-o statistică întocmită de Comandamentul Teritorial 5, Biroul 2 Mobilizare, în perioada septembrie - octombrie 1939 un număr de 39 de persoane fizice și instituții au cumpărat autovehicule de proveniență polonă prin intermediul Comisiei de validare, care a funcționat pe lângă această Prefectură.⁶⁰

Și în luna decembrie 1939, la Prefectura Județului Putna au fost înregistrate numeroase cereri din partea refugiaților poloni, prin care solicitau fie permisiunea pentru a se deplasa la București pentru a obține actele necesare ieșirii din țară, fie doreau transferul pentru a se stabili în alte zone ale României.

Prin Adresa nr.2032/4 decembrie 1939, Prefectura Județului Putna solicita Poliției București acordul pentru ca următorii refugiați să se deplaseze la Legația Polonă din București, pentru a obține actele necesare părăsirii țării: Stanislaw Czajlowski, Lenartowicz Tadeusz,

⁵⁷ *Ibidem*, f.332

⁵⁸ *Ibidem*, f.351

⁵⁹ *Ibidem*, f.414

⁶⁰ *Ibidem*, f.422

Szteinducker Zbigniew, Stanislaw Tyrankiewicz, Zbigniew Juraszynski, Marjan Haus și Bronislaw Paskowski.⁶¹

Cât privește transferul unor refugiați polonezi din județul Putna către alte regiuni din România, cererile depuse, în acest sens, la Prefectura Putna erau multiple.

La 4 decembrie 1939, Zainschievici Leon dorea aprobarea pentru a se muta împreună cu familia la Ploiești.⁶²

La 11 decembrie, alți trei polonezi (Plonka Karol, Romanek Michael și Cozba Stanislaw) au cerut transferarea lor la Constanța.⁶³

O altă cerere pentru transfer la Turnu-Severin venea la 8 ianuarie 1940 din partea lui Bielecwi Ștefan din Focșani.⁶⁴

Conform unui acord intervenit între Straja Țării și Comitetul American pentru Ajutorarea Refugiaților Poloni, acord aprobat de primul-ministru Argetoianu și comandantul Teofil Sidorovici, s-a hotărât înființarea unor cămine pentru *„întreținerea materială a refugiaților poloni și asistența lor morală, îndatorați a se feri de orice manifestare politică și a funcționa în perfecte condiții de ordine și legalitate.”* Orașele în care au fost create asemenea cămine au fost: Buzău, Târgoviște, Ploiești, Craiova, Târgu - Jiu, Turnu-Severin, Slatina, Râmnicu - Sărat, Turnu Măgurele, Caracal, Pucioasa, Constanța, Călimănești, Giurgiu, Râmnicu - Vâlcea, **Focșani**, Drăgășani, Curtea de Argeș, Strehaia și Orșova.⁶⁵

Sumele cheltuite de autoritățile locale cu întreținerea refugiaților din Polonia, în intervalul septembrie - decembrie 1939, au fost decontate de Ministerul Ordinii Publice și Ministerul de Interne.

De la Ministerul Ordinii Publice, Prefectura Județului Putna a încasat următoarele sume: 16 - 31 octombrie 1939 – încasat prin stat –

⁶¹ *Ibidem*, f.477

⁶² *Ibidem*, f.472

⁶³ *Ibidem*, f.489

⁶⁴ *Ibidem*, f.487

⁶⁵ *Ibidem*, f.535

662.400 lei

Plătit drepturi bănești – 635.000 lei

Rest neachitat – 27.400 lei

1 - 15 noiembrie 1939 – încasat – 594.000 lei

achitat – 579.750 lei

rest neachitat – 14.250 lei

Sumele rămase neachitate (41650 lei) s-au datorat plecării nejustificate a unor refugiați.⁶⁶

Banii decontați de Ministerul de Interne au fost cheltuiți de autoritățile putnene pentru întreținerea polonezilor refugiați, în perioada noiembrie - decembrie 1939, astfel:

- 16 - 30 noiembrie 1939 – încasat – 595.500 lei

achitat, drepturi – 507.000 lei

rămas neachitat – 88.500 lei

- 1 - 15 decembrie 1939 – încasări – 350.000 lei

plătit în avans – 376.000 lei

plătit mai mult – 26.000 lei⁶⁷

- 30 decembrie 1939 – sume neachitate rămase în casă – 156.400

lei

sume plătite mai mult – 26.000 lei

Banii rămași în casă la sfârșitul lunii decembrie 1939 erau în sumă de 130.400 lei.⁶⁸

O nouă Decizie a Ministerului de Interne din ianuarie 1940 stabilea valoarea alocațiilor zilnice atribuite polonezilor refugiați în România.

Articolul 1 prevedea că alocația zilnică era de: 80 lei pentru adulți și 40 lei pentru copii.

Conform articolului 3 „*refugiaților poloni intelectuali și familiilor lor li se dă un spor de 25 % peste alocația fixată.*”

⁶⁶ *Ibidem*, f.497

⁶⁷ *Ibidem*, f.499

⁶⁸ *Ibidem*, f.499 verso

Articolul 4 prevedea că familiile cu mai mult de trei persoane vor primi o alocație egală cu alocația pentru oameni maturi.

Articolul 7 al acestei Decizii Ministeriale prevedea că refugiaților polonezi utilizați în întreprinderi nu li se va acorda alocația zilnică, deoarece aceștia primeau o indemnizație.⁶⁹

Conform Jurnalului Consiliului de Miniștri nr.174 apărut în „Monitorul Oficial” nr.37/14 februarie 1940, Ministerul Apărării Naționale, Aerului, Marinei și Înzestrării a fost autorizat „să execute rechiziții asupra tuturor materialelor poloneze proprietate particulară aflate pe teritoriul României, în privința cărora nu există vreo convenție sau tratat internațional și care sunt necesare nevoilor armatei sau apărării naționale. Prețul și plata materialelor rechiziționate se vor face în conformitate, cu dispozițiile Legii Rechizițiilor.”⁷⁰

În Raportul nr.142/1940 din 23 iulie, Prefectura Județului Putna informa Ministerul de Interne că „din timpul refugierii polonilor au rămas în Focșani și diverse sate un număr de 53 refugiați poloni. Acestora li se plătește câte 100 lei zilnic și își duc viața nefăcând nimic. Prin ordinele existente, Ministerul de Interne nu a permis refugierea basarabenilor și bucovinenilor în Regiunea Focșani, decât la funcționari, dat fiind că aici este un teritoriu de apărare cu multe formațiuni de lucru pentru fortificații, aviație etc. Este cazul imperios ca acești refugiați poloni să fie plecați spre o altă regiune, unde orice acțiune subversivă nu ar avea efect asupra siguranței Statului. Rugăm pentru aceasta, din experiența ce am avut-o la conducerea Prefecturii Cernăuți, unde acești poloni, neavând ce face, lansau tot felul de știri tendențioase și ațâțau spiritele.

Pe toți acești refugiați poloni îi vezi toată ziua plimbându-se pe străzi, în cafenele și cofetării, unde discută destul de vehement. Conversația lor se deosebește foarte puțin de cea rusă și foarte ușor

⁶⁹ Ibidem, f.510

⁷⁰ Ibidem, dosar nr.132/1939, f.42

*pune pe cetățeni în credința că ar avea de a face cu rușii”.*⁷¹

Coroborată cu documentele arhivistice, problematica prezenței refugiaților polonezi pe teritoriul României se dovedește a fi fost mult mai complexă decât acțiunea politico - diplomatică a guvernului român în conjunctura europeană a declanșării celui de-Al Doilea Război Mondial.

Prezența refugiaților polonezi a ridicat în fața autorităților statale și județene o multitudine de chestiuni de ordin material, financiar și uman, cărora a trebuit să le facă față prin eforturi suplimentare organizatorice și administrative.

Dincolo de această complexitate, prezența polonezilor refugiați în fostul județ Putna, probează alături de tot ceea ce s-a petrecut și în alte județe ale țării sentimentele de solidaritate, de înțelegere a dramei poporului polonez cu care românii, din toate straturile sociale, au privit și acționat în situația creată de desfășurarea evenimentelor.

Sub acest aspect, mărturiile arhivistice putnene capătă sensul documentului istoric, întregind, prin aspectul lor particular, înțelesul general al evenimentului ca atare.

⁷¹ *Ibidem*, dosar nr.142/1940, f.264